

Chalecki, Marian

Jakimi cechami i postawami powinien odznaczać się kapłan w relacji do współbraci i do wiernych?

Warszawskie Studia Pastoralne 10, 56-63

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marian Chalecki SDB*

Jakimi cechami i postawami powinien odznaczać się kapłan w relacji do współbraci i do wiernych?

Szukanie odpowiedzi na pytanie postawione w temacie skłania do pogłębionej refleksji dotyczącej tożsamości kapłańskiej. W trakcie pisania dostrzegłem, że to pytanie o ideał, do którego winniśmy dążyć – mam na myśli oczywiście nas duchownych. W tej sytuacji trudno odwołać się do własnego doświadczenia, bo o nie trudno. Biorąc pod uwagę fakt, iż autor mam zaledwie za sobą kilka lat kapłaństwa. Ale te „kilka” jest już w jakimś stopniu doświadczeniem przeze mnie nabytym. Doświadczeniem przydatnym, mogącym wskazać pewne postawy godne naśladowania oraz dającym możliwość weryfikacji moich postaw wobec pewnych ideałów. Z drugiej strony, czy nie jest to zarazem pytanie o świętość? Bo przecież w moich postawach dnia codziennego, relacjach z drugim człowiekiem realizuje się moja osobista świętość, moja osobista droga do Boga. A o tym mogę już coś powiedzieć.

Autentycznym znakiem świętości chrześcijańskiej nie jest – przynajmniej dla mnie, modlitwa, asceza, jakieś wyszukane praktyki religijne ani nawet wielość uczynków spełnianych na rzecz bliźniego, lecz miłość przejawiająca się w naszych codziennych działaniach.

* Marian Chalecki – salezjanin. Świecenia kapłańskie przyjął w 2000 roku w Łodzi. Po święceniach pracował jako kierownik oratorium w Płocku, następnie w Ośrodku Emaus w Czerwińsku Nad Wisłą, gdzie zajmował się młodzieżową animacją w inspektorii św. Stanisława Kostki. Obecnie jest duszpasterzem akademickim w Łodzi (DA „Węzeł”). Studia licencjackie ukończył w Płocku w Punkcie Konsultacyjnym UKSW w 2003. Od 2007 roku kontynuuje swoje poszukiwania naukowe na UKSW – teologia pastoralna.

Jak dobrze wiemy, nie istnieje tylko jeden, określony sposób życia miłością – można nią w pełni żyć zarówno w małżeństwie, rodzinie jak i wybierając świadomie i dobrowolnie życie w samotności. Mogę żyć miłością w życiu zakonnym, czy też jako kapłan żyjąc w celibacie. Kapłan ma swój specyficzny sposób życia w miłości – uświęca się, żyjąc i praktykując miłość jako pasterz. Właściwie w tym jednym słowie zawiera się odpowiedź, być w życiu autentycznym pasterczem, który zna swoje owce po imieniu, a w razie potrzeby nawet od-da swoje życie za owce (por. J 10, 1–16).

Praca moja nie będzie niczym nowatorskim w dziedzinie duchowości. W pierwszej części zamierzam w oparciu o adhortację apostołską Jana Pawła II *Pastores dabo vobis* przedstawić obraz kapłana – pasterza. Natomiast część druga będzie niejako ilustracją ukazującą rzeczywisty obraz kapłana krążący w świadomości młodych ludzi, gimnazjalistów, uczniów klas trzecich, których miałem przyjemność katechizować.

W adhortacji Apostolskiej *Pastores dabo vobis* czytamy, że *wewnętrzna zasada, cnota ożywiająca i kierująca życiem duchowym kapłana, który wzoruje się na Chrystusie, Głowie i Pasterzu, jest miłość pasterska, uczestnictwo w miłości pasterskiej samego Jezusa Chrystusa.*²

Wzorem kapłana prezentowanym przez dokument papieski, jest więc pasterz całkowicie oddany trosce o swoją owczarnię. W dzisiejszych czasach Kościoł potrzebuje właśnie takich kapłanów – wolnych od trosk i interesów świata, całkowicie oddanych, pochłoniętych przez sprawy Królestwa Bożego.³

Dobry pasterz nie czeka, kiedy owce przyjdą do niego, on sam wychodzi i poszukuje owiec zbłąkanych. Wydaje się, że okres, kiedy to duchowni oczekiwali swych wiernych w świątyniach przeszedł do historii. Czas, gdy kościół dla wielu był synonimem azylu, ochronki – nawet w sensie politycznym. Żyjemy w świecie, w którym potrzeba świadectwa, dawania świadectwa, wyjścia ku człowiekowi, który niejednokrotnie boryka się sam ze swoimi problemami. I to, co według mnie jest najważniejsze – tu jest nasze miejsce działania. Tu, na

² PDV 23.

³ Por. *Jakich księży dziś potrzeba?*, „Gość Niedzielny” 25(2009), s. 18–19.

tej płaszczyźnie realizuje się moja posługa jako duszpasterza. Jako salezjanin wiem, że muszę wyjść z miłością, akceptacją do młodego człowieka. Młody człowiek ma w sobie specjalną zdolność, by to wy-czuć, odkryć, na ile moja miłość jest autentyczna, a na ile to jakies schematy wyuczone na zajęciach seminaryjnych, bądź warsztatach pedagogicznych. Bez otwartości, bez płaszczyzny porozumienia między młodym człowiekiem a kapłanem – jako jego przyjacielem, trudno sobie wyobrazić właściwą posługę duchownego i twórczy dialog. Zdolność do utrzymywania więzi z innymi ma zasadnicze znaczenie dla pasterza, który musi być człowiekiem jedności – tym, który łączy, a nie dzieli.

*Miłość pasterska, pisze Jan Paweł II, jest przymiotem, dzięki któremu naśladujemy Chrystusa w Jego darze z siebie i w Jego służbie. Nie tylko nasze czyny, ale nasz dar z siebie jest tym, co ukazuje miłość Chrystusa do Jego owczarni. Miłość pasterska określa nasz sposób myślenia i działania, odnoszenia się do ludzi, i jest dla nas miłością szczególnie wymagającą.*⁴ W dalszej części Jan Paweł II konkretnie podkreśla, jakie ma to przyłożenie do rzeczywistości. Jakie postawy cechują prawdziwego pasterza. Od kapłana oczekuje się, aby nie był *arogancki ani kłótlivy, lecz uprzejmy, gościnnie, szczery w słowach i w intencjach, roztropny i dyskretny, wielkoduszny i gotowy do służby, zdolny utrzymywać otwarte i braterskie kontakty z innymi i nawiązywać je ze wszystkimi, zawsze gotów zrozumieć, przebaczyć i pocieszyć.*⁵ Stąd, jeśli ktoś jest nadmiernie zamknięty w sobie, kłótlivy i niezdolny do nawiązania autentycznych i serdecznych relacji z innymi może przeżywać ogromne problemy ze swą tożsamością kapłańską. Jako kapłani *powinniśmy rozwijać w sobie zespół ludzkich cech, bez których nie można kształtować osobowości zrównoważonych, silnych, zdolnych dźwigać ciężary duszpasterskiej odpowiedzialności.*⁶ Dobrze wiemy, jak bardzo pozytywnie bądź negatywnie wpływa na skuteczność działania kapłańskiego jego zarówno dojrzałość osobowa jak i zrównoważenie psychiczne, stałość woli. Jego sposób bycia, wypowiedania się, umiejętność dialogu, szczerość, dys-

⁴ PDV 23.

⁵ Tamże, nr 43.

⁶ Tamże.

krecja to wszystko stanowi jakby klucz, który otwiera lub zamyka drzwi ludzkiego zaufania, słuchania, zawierzenia.

Bądźmy szczerzy: łaska buduje na naturze. Święcenia kapłańskie nie budują na jakiejś nowej naturze, ta pozostaje niezmienna. Na nieprawidłowo rozwiniętej naturze łaska nie dokona cudu! Dlatego tak istotnym w wypadku kapłana jest troska o rozwój osobowości dojrzałej, dotyczy to zarówno jego formacji ludzkiej, duchowej jak i intelektualnej.

Pragnę zwrócić większą uwagę na formację ludzką, bez umniejszania ważności formacji duchowej czy intelektualnej, ale to właśnie w sposób szczególny człowieczeństwo kapłana odgrywa i bierze ogromny udział w kształtowaniu jego relacji z drugim człowiekiem. W formacji ludzkiej ogromną rolę odgrywa dojrzałość uczuciowa, jest ona wynikiem wychowania do prawdziwej i odpowiedzialnej miłości. Jana Paweł II nie ukrywa trudności, na jakie napotyka osiągnięcie takiej dojrzałości. *Ponieważ charyzmat celibatu, pisze, nawet wówczas, gdy jest autentyczny i sprawdzony, nie narusza skłonności uczuciowych i instynktownych, kandydaci do kapłaństwa potrzebują dojrzałości uczuciowej zdolnej do roztropności, do wyrzeczenia się wszystkiego, co mogłoby jej zagrażać, do czujności i panowania nad swoim ciałem i duchem, do okazywania szacunku i czci w międzyosobowych relacjach z mężczyznami i kobietami. Cenną pomocą może się okazać wychowanie do prawdziwej przyjaźni, wzorowanej na braterskich uczuciach, których również doznawał Chrystus w swoim życiu (por. J 11, 5).*⁷

To właśnie z dojrzałością uczuciową złączona jest ściśle zdolność do nawiązywania kontaktów z innymi. Więcej, bez swoistego zamiłowania tego wszystkiego, co sprzyja pogłębianiu braterstwa, bez zdolności do tworzenia wspólnoty i współodpowiedzialności za nią trudno mówić o gorliwym wypełnianiu swej posługi pasterskiej. Jan Paweł II podkreśla rolę i znaczenie wspólnoty. *Ludzie współcześni często skazani na życie w tłumie, a jednocześnie na samotność, zwłaszcza w wielkich aglomeracjach miejskich, stają się coraz bardziej wrażliwi na wartość wspólnoty. Jest ona dziś jednym z najbar-*

⁷ Tamże, nr 44.

*dziej wymownych znaków i jedną z najbardziej skutecznych metod głoszenia ewangelicznego orędzia.*⁸

To tylko niektóre atrybuty kapłana – pasterza. Reasumując pierwszą część pracy pragnę podkreślić, iż jeśli pragniemy mówić o cechach, postawach, jakimi winien odznaczać się kapłan trzeba zawsze mówić o jego człowieczeństwie, bo właściwie na nim wszystko się opiera. To człowieczeństwo kapłana stanowi fundament dla jego późniejszej formacji duchowej, intelektualnej, duszpasterskiej. Duszpasterz swoje *człowieczeństwo* oddaje Chrystusowi, by z kolei On mógł posłużyć się nim jako narzędziem zbawienia.⁹

Druga część pracy to efekt moich osobistych badań przeprowadzonych, nie ukrywam z ludzkiej ciekawości i w celach wyłącznie informacyjnych. Dlatego zabraknie tu gruntownej analizy materiału badanego. Ankiety przeprowadziłem w gronie uczniów klas III gimnazjum, a więc mających 15–16 lat. Wzięło w niej udział 90 uczestników w tym 28 chłopaków i 62 dziewczyny.

Pytanie pierwsze: *Czy jesteś za tym by nauczano religii w szkole?*

Chłopcy

TAK	NIE
25	3

Dziewczęta

TAK	NIE
57	5

Kolejne pytanie: *czy boisz się księży?* (Pytanie przyjęto z lekkim uśmiechem, ale okazało się, że):

Chłopcy

TAK	NIE
2	26

Dziewczęta

⁸ Tamże, nr 43.

⁹ Por. Jan Paweł II, *Dar i tajemnica*, Kraków 1996, s. 70.

TAK	NIE
4	58

Czego winna dotyczyć tematyka, o czym powinien mówić kapłan na religii? Oto szereg zagadnień, które wg młodzieży należałoby poruszać na zajęciach. Kolejność podana według hierarchii, częstotliwości zagadnień wymienianych.

Chłopcy		Dziewczęta	
o Bogu	11	o Bogu	32
o religii	5	o wierze	13
o człowieku	5	o człowieku	9
o Jezusie	4	o życiu	7
o życiu	4	o Jezusie	8
o historii	3	o problemach codziennych	8
o wierze	2	o religii	7
o problemach	2	o miłości, dobru	4
o czymkolwiek	2	o Biblii	2
o świecie	1	o Kościele	2
o seksie	1	o chrześcijaństwie	2
o „Pudzianie”	1	o Maryi	1
		o rodzinie	1
		o nowoczesnych sprawach	1
		o tym co słuszne	1
		o wszystkim	1

Jakie były głosy krytyki? Otóż na pytanie: *co najbardziej Cię razi w kapłanach?* Młodzi odpowiadali, iż:

Chłopcy		Dziewczęta	
nic	17	nic	42
chciwość	4	bogactwo	8
bogactwo	3	chciwość	4
brak autentyczności	2	sutanna	4

postawa	1	pieniądze pobierane za naukę religii	3
drogie samochody	1	samochody	2
kłamstwo	1	brak tolerancji	2
sztuywność	1	kłamstwo	2
tajemniczość	1	telefon komórkowy	1
polityka	1	brak postawy służby	1
głupota	1	polityka	1
		wykorzystywanie innych	1
		postawa	1

Dosyć twórczo młodzi odpowiedzieli na pytanie: jaki, *według Ciebie, powinien być kapłan?*

Chłopcy		Dziewczęta	
pomagać ludziom	3	miły	10
dobry	3	wyrozumiały	9
z poczuciem humoru	3	radosny	8
otwarty	3	dobry	7
wyrozumiały	3	uczynny	5
w porządku	3	szczerzy	4
		służyć Bogu	4
		zabawny	4
		dyskretny	3
		wychowany	3
		chcący rozmawiać	3
ponadto wystąpiły następujące zalety: powinien zajmować się Bogiem, żyć w zgodzie z własnym sumieniem, nie wykorzystywać władzy, musi być miły, uczciwy, mądry, służyć radą, słuchać, powinien być towarzyski, szczerzy, pewny siebie, sprawiedliwy, autentyczny, normalny, skromny, pobożny, dawać świadectwo, ale były też i takie: musi jeździć na deskorolce i chodzić na siłownię.		zwrócono uwagę na: uczciwość, autentyczność, sprawiedliwość, uśmiech, uprzejmość, kapłan powinien być sympatyczny, fajny, na luzie, z poczuciem humoru, nadto pobożny, skromny, pobłażliwy, otwarty, wierzący, koleżeński, przyjacielski, inteligentny, błyskotliwy, przystojny, przykładowy, wymagający, a nawet umieć rapować	

Ostatnie pytanie. *Czy chciałbyś być księdzem (zakonnica)?*

Chłopcy

TAK	NIE
3	25

Dziewczęta

TAK	Nie
6	56

Należy przyznać, że mimo młodego wieku wiele uwag i spostrzeżeń jest nader trafnych i cennych. No cóż, pozostaje nam kapłanom – pasterzom, w miarę ludzkich możliwości sprostać oczekiwaniom, oczywiście tym w miarę rozsądnym, bo na deskorolce to chyba już się nie nauczę jeździć, ale kto wie może stanowić to będzie wyzwanie dla duchownych w przyszłości.

Summary

What features should characterise priests in relations to their brothers and the believers?

The paper investigates the question concerning ideal features of modern priests, which is, in certain aspects, also a question about the personal sanctity of the shepherds, called to love and to give away their lives for the sake of their herd. The first part of the paper reflects upon the ideal of a priest, expressed in the adhortation of John Paul II *Pastores dabo vobis*. The author stresses pastoral devotion of the priests as well as their readiness to take the initiative in their relations to the believers, meeting the circumstances of the modern reality. Moreover, the author puts stress on the human nature, as the proper basis of formation of the priests, underlining their personal maturity, the quality of their interpersonal relations (to their relatives, colleagues, other priests and believers) and their ability to live in and co-create a real community as the major factors, leading to the responsible pastoral service. The second part of the paper presents the results of a research, which investigated what are the proper and improper characteristics of a priest, according to the opinions of high school pupils.